Trafikförvaltningen
Strategisk utveckling

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2022-04-25

Ärende
TN 2021-1039

Infosäkerhetsklass
K1 (Öppen)

Handläggare
Jens Plambeck
08-123 316 51
jens.plambeck@regionstockholm.se

Trafiknämnden
2022-05-23, punkt 10

Yttrande över motion 2021:62 av Jens Sjöström (S) angående jämlikheten i kollektivtrafiken

Ärendebeskrivning

I motionen ställs tre förslag till regionfullmäktige. De tre förslagen rör jämlikhet i långsiktig planering, särskilt fokus på utsatta bytes- och knutpunkter samt analys och utredning av kollektivtrafikens jämlikhetsskapande potential. Ärendet avser yttrande över motion.

Beslutsunderlag

Förvaltningschefens tjänsteutlåtande samt motion 2021:62 av Jens Sjöström (S) angående jämlikheten i kollektivtrafiken, daterad den 12 oktober 2021.

Förslag till beslut

Trafiknämnden föreslås besluta följande.

1 Föreliggande förslag till yttrande godkänns och översänds till regionstyrelsens förvaltning.

Förslag och motivering

Jämlikhet har en viktig roll i förvaltningens strategiska arbete för att uppnå de fastställda målen för kollektivtrafikens och regionens utveckling. Här beskrivs relevanta delar av detta arbete uppdelat i enlighet med motionens tre förslag.

Jämlikhetskriterium i den långsiktiga planeringen

I Region Stockholm är ett regionalt utvecklingsmål ”[E]n öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region”[1]. I det regionala trafikförsörjningsprogrammet står det att ” Kollektivtrafiken ska bidra till ökad jämlikhet och jämställdhet genom att skapa tillgänglighet till arbete, service och rekreation för regionens invånare utifrån deras olika behov och förutsättningar.”[2] I Regionens Riktlinje investeringar[3] och Åtgärdsvals- och investeringsprocess ingår för större strategiska projekt analys av fördelningseffekter i den så kallade samlade effektbedömningen (SEB). I trafikförvaltningens arbetsordning beskrivs ansvar för samordning och utveckling av området social hållbarhet vilket inkluderar jämlikhet och jämställdhet, folkhälsa, barnkonventionens tillämpning, mänskliga rättigheter, tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning, äldre och barn samt trygghet i kollektivtrafiken. I ansvaret ingår även kartläggning och strategisk åtgärdsplanering samt utbildning om social hållbarhet. Dessutom ingår ansvar för samverkansråd med funktionshinders- och pensionärsorganisationer. Samrådsförfarandet åligger trafiknämnden enligt beslut av regionfullmäktige. Trafikförvaltningen genomför samråd enligt delegation från trafiknämnden.

Åtgärdsplan för knut- och bytespunkter

Trafikförvaltningen genomför ett kontinuerligt arbete för att öka trygghet i bytespunkter och andra resenärsmiljöer. För närvarande pågår ett särskilt fokusarbete på kvinnors trygghet, för vilket trafikförvaltningen bland annat erhållit medel från Region Stockholms Innovationsfond. I fokusarbetet ingår ett samarbete med Open Lab[4], KTH, för att generera trygghetsskapande designförslag. I fokusarbetet ingår även kvalitativa undersökningar av resenärers attityder kring vad som orsakar otrygghet.

---

[1] RUFS 2050, Regional utvecklingsplan för stockholmsregionen, Rapport 2018:10

[2] Regionalt Trafikförsörjningsprogram för Stockholms län, 2017

[3] Riktlinjer Investeringar, Region Stockholm 2021 (RS 2021-0286)

[4] https://openlabsthlm.se/ ”Challenge-driven innovation for a sustainable society”

Sedan 2018 har projektet Trygg station genomförts i samarbete med Stiftelsen Tryggare Sverige. Nyligen inventerades alla stationer på den röda tunnelbanelinjen. Analysen syftar till att kartlägga problembilden på stationer med fokus på hur den fysiska miljön påverkar brottslighet och trygghet. Trafikförvaltningen har dessutom ett nära samarbete med kommuner och fastighetsägare för att gemensamt undersöka hur tryggheten kan säkerställas för kollektivtrafikresenärer.

Kollektivtrafikens förutsättningar att förbättra jämlikheten och tillväxten

Operativt har jämlikhetsperspektivet och strävan att säkra allas trygga resor varit vägledande i arbetet under pandemin. Trafikförvaltningen har aktivt vidmakthållit full eller högre trafik i hela regionen under den här perioden. Den nämnda KTH studien [5] stärker den bild som regionen tidigt noterade i pandemins inledning. Med vetskap om skillnader i reseefterfrågan följde trafikförvaltningen utvecklingen kontinuerligt och satte in extra trafik för att undvika trängsel så att myndigheternas rekommendationer kunde följas.

I trafikförvaltningens pågående strategiska arbete har nyligen Kollektivtrafikplan 2050[6] varit ute på remiss. Kollektivtrafikplan 2050 svarar på hur kollektivtrafiksystemet bör utvecklas för att nå målen i den regionala utvecklingsplanen för Stockholms län (RUFS 2050) och trafikförsörjningsprogrammet för Stockholms län (antaget oktober 2017). I Kollektivtrafikplanens delrapport 1 görs en omfattande kartläggning av förutsättningar och tillgänglighet till kollektivtrafiken utifrån socioekonomiska skillnader (kön, ålder, inkomst) såväl som geografiska skillnader i olika delar av länet. Vilka åtgärder som slutligen genomförs behöver prövas genom fördjupad analys i samverkan med berörda intressenter. Det sker till exempel genom fördjupande sektorsutredningar där även fördelnings- och jämlikhetsaspekter studeras i mer detalj.

---

[5] Almlöf, Erik, et al. "Who continued travelling by public transport during COVID-19? Socioeconomic factors explaining travel behaviour in Stockholm 2020 based on smart card data." European Transport Research Review 13.1 (2021): 1-13.

[6] Remisshandlingen för Kollektivtrafikplan 2050 från trafiknämndens sammanträde den 18 maj 2021, ärende nr 40, TN 2014-0777

Trafikförvaltningen
Strategisk utveckling

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2022-04-25

Ärende
TN 2021-1039

Infosäkerhetsklass
K1 (Öppen)

Trafikförvaltningens bedömning är att de i motionen upptagna förslagen beskriver åtgärder som omhändertas och genomförs inom ramen för trafikförvaltningens strategiska arbete.

Expedieras till

Regionledningskontoret

David Lagneholm
Förvaltningschef

Jens Plambeck
Chef Strategisk utveckling

RS 2021-0818

Motion 2021:62

Socialdemokraterna
I STOCKHOLMSREGIONEN

MOTION
2021-10-12

Motion av Jens Sjöström (S) angående jämlikheten i kollektivtrafiken

Segregation och ökade klyftor i samhället är fundamentala samhällsproblem som leder till ökad otrygghet, kriminalitet och sämre ekonomisk tillväxt för hela samhället. De ekonomiska klyftorna har ökat snabbare i Sverige än i något annat OECD land under de senaste tjugo åren. I Stockholmsregionen har vi sett att segregationen ökat mellan bostadsområden i fråga om inkomst- och hälsoklyftor. Mellan Danderyd och Botkyrka skiljer det flera år i medellivslängd. För att vända utvecklingen och bygga ett mer jämlikt samhälle krävs åtgärder inom alla politikområden varav trafikpolitiken är ett.

Alla har rätt till att nyttja kollektivtrafiken och alla har rätt att känna sig trygga i den. Rätt använd kan kollektivtrafiken gynna tillväxt, integration och utveckling. Rätt använd kan den ge alla invånare en jämnare tillgång till samhällsnyttor så som sjukvård, natur, service, trygghet och bostäder. Fel använd kan den istället skapa barriärer.

Kollektivtrafiken i Stockholm är nästan världsunik i ett avseende, den används oavsett socioekonomisk bakgrund. Att ha en bredd av resenärer som använder kollektivtrafiken ger stabilitet, men kollektivtrafiken måste fortsätta vara attraktiv ur både pris och utbudssynpunkt för att så ska fortsätta vara fallet. Vilken roll taxenivån spelar behöver diskuteras. Vi vet att kostnadsutvecklingen i kollektivtrafiken inte är i balans utan ökar mer än utbudet. Det är alltså inte bara för att vi kör mer trafik som kostnaden ökar. Det är en på sikt ohållbar kalkyl som får konsekvenser för människors möjlighet att jämlikt nyttja trafiken. Biljettintäkterna ska gå till kollektivtrafiken, inte till konsulter, misslyckade upphandlingar och rättsprocesser.

Alla resenärer ska uppleva att resan är trygg, oavsett trafikslag. Vi vet att kvinnor använder sig av kollektivtrafiken i större andel än män samtidigt som kvinnor känner sig otryggare i den. Genusperspektivet är därför viktigt, men också frågan om personer med funktionsnedsättning, äldre, barn och ungdomars trygghet och tillgång till kollektivtrafiken behöver belysas. Tryggheten under resans gång är en sak att beakta, men också sträckan från bostaden till kollektivtrafiken, eller när man rör sig mot utgången och vidare mot målet för sin resa, är viktig för tryggheten.

Trygghetsaspekten är bara en aspekt som påverkar människors möjligheter att använda kollektivtrafiken. En annan är samhällsplaneringen och i vilka länsdelar man väljer att investera. Hela länet måste vara med i utvecklingen men vi har sett historiskt en övervikt till vissa länsdelar på bekostnad av andra. Detta bygger in problem, minskar arbetsmarknadsregionens möjligheter till utveckling och bidrar till att skapa och upprätthålla segregation. Och medans ingen påstår att kollektivtrafiken ensamt är ansvarig för dessa samhällsproblem så går det inte att komma ifrån att hur man planerar trafiken påverkar stadens och länets utveckling och att dessa aspekter måste tas med i beaktande i all samhällsplanering och det inkluderar kollektivtrafiken, därför behöver långsiktighet finnas i samverkan med kommunerna.

Vid infrastruktursinvesteringar påverkar man inte bara invånarnas möjlighet att ta sig fram utan även själva platsernas möjlighet till utveckling och därmed kommunernas samhällsplanering. Det här har regeringen insett och den nationella plan som nu är under framtagande är den första som ska titta på investeringsobjekten utifrån kravet att främja jämlikhet och jämställdhet.

Det här är ett relativt outforskat område att arbeta med för Region Stockholm, trots att mycket forskning har gjorts på ämnet. Den senaste rapporten gjordes på KTH och tillsammans med SL. Den rörde resandegraden under pandemin. Under våren 2020 minskade personer från de mest välbärgade områdena

sitt resande med Storsockholms lokaltrafik, SL, med i genomsnitt 77 procent, jämfört med innan pandemin. I resurssvaga områden med låg utbildningsnivå och många utrikesfödda var minskningen 61 procent. Att ta vidare den kunskapen och även se den i ett längre perspektiv efter pandemin kommer vara av största vikt.

Därför föreslår jag regionfullmäktige besluta:

att trafiknämndens långsiktiga planering kompletteras med ett jämlikhetskriterium för att säkra att investeringar både är samhällsekonomiskt lönsamma och gynnar jämlikheten.

att trafiknämnden ges i uppdrag att ta fram en åtgärdsplan för de, knutpunkter och bytespunkter i kollektivtrafiken som är särskilt utsatta i samverkan med berörda kommunerna. Hela resan, inklusive vägen mellan kollektivtrafiken och start och slutdestination behöver ingå.

att trafiknämnden ges i uppdrag att analysera hur tillgången till kollektivtrafiken i länet idag påverkar människors förutsättningar och möjligheter samt utreda kollektivtrafikens förutsättningar att förbättra jämlikheten och tillväxten i Stockholms län.

Jens Sjöström (S)